

הכנה לחויית ליל הסדר

לפרשת ויקרא

צאת שבת	כניסת שבת
19:38	18:25 ירושלים
19:40	18:40 תל אביב
19:40	18:33 חיפה
19:39	18:44 באר שבע

פירוט וביאור 'עשר המכות' הן חלק חשוב ב'סיפור יציאת מצרים'. כדי לקיים כראוי את מצות 'סיפור יציאת מצרים' בליל הסדר כראוי עלינו להתמקד בכל מכה בניסים הגדולים שהיו בה, כמו גם במניעים, מדוע הוכו במכה זו, ומהם הנזקים שהסבה המכה למצרים. ניתן להרחיב ולבאר נקודות נוספות בהתאם לאפשרות הזמן ורמת הקשב של המסובים. כדי להיערך כראוי לליל הסדר, לפניכם הצעה, ללמוד עם הילדים בשבת הקרובה את 5 המכות הראשונות. בשבוע הבא נרחיב בע"ה אודות 5 המכות האחרונות.

בכל מכה מומלץ להסביר: א. מהות ומשמעות המכה, מה היה בה. ב. מניעי המכה - מדוע המצרים הוכו בה. ג. מה היו הנזקים, שהסבה המכה למצרים. ד. מה היו הניסים, שאירעו לבני ישראל באותה מכה.

השאלות והתשובות מתוך רב המכר - הגדה של פסח - 'כי ישאלך',

קיום מצות סיפור יציאת מצרים בדרך שאלות ותשובות

מכת דם

שאלה א' - מה היה במכת דם ומדוע?

- 1 • **מדרש רבה (ט, י):** "מפני מה הביא הקב"ה עליהן דם? מידה כנגד מידה, שכך אמר לאברהם 'וגם את הגוי אשר יעבדוך וְאֶנְכִי (בראשית טו, יד), לפי שלא היו מניחין בנות ישראל לטבול מטומאתן כדי שלא יהו פרין ורבין, לפיכך לקו המים בדם".
- **רש"י (שמות ז, יח):** הואיל ובמצרים לא יורדים גשמים, הנילוס עולה ומשקה את כל ארץ מצרים, והם עבדו לנילוס, לפיכך הלקה הקב"ה את יראתם ואחר כך הלקה אותם.
- **כלי יקר (שמות ז, יח):** משום שהשליכו את בניהם של בני ישראל ליאור. מיתת הדגים ביאור היתה משום שרצו לבטל מבני ישראל את ברכת 'וידגו לרוב בקרב הארץ'.

שאלה ב' - מניעי המכה - מדוע המצרים נענשו במכת דם?

- 2 • **מדרש רבה (ט, ט):** כדי שבנ"י יתעשרו. כשלא היה למצרים מים, גבו מהם כסף רב עבור המים.
- **מדרש הגדול:** הואיל ושפכו את דמם של ילדי בני ישראל, כשהשליכו ליאור.
- **מדרש תנחומא:** נענשו "מידה כנגד מידה", על שלא נתנו לבנות ישראל לטבול מטומאתם (דם).
- **רבינו בחיי:** עיקר ביטחונם היה ביאור, ושיעבדו את בני ישראל לשאוב מים מהיאור, לפיכך לקו בו, בבחינת מידה כנגד מידה.
- **מלבי"ם:** במכה זו הראה הקב"ה לראשונה שמכה את אלוהי מצרים, את היאור.
- **אזנים לתורה:** הדם שהיה שותת מהעצים והאבנים במכת דם היה כנגד הדם של ילדי ישראל שהושמו בבניינים במצרים כתחליף ללבנים.

שאלה ג' - מה היו נזקי מכת דם?

- 3 • **מדרש שכל טוב (שמות ז, יט):** "וּבְאֵשׁ הַיָּאֹר", מריח רע של דגים המתים, וריח רע של דם המסריח ועולה באושו".
- **ספורנו (שמות ז, יט):** מי היאור השתנו, ולא נשארה בהם צורת מים, כדי שתמות הדגה.

שאלה ד' - אלו ניסים היו במכת דם?

- 4 • **מדרש רבה:** יצא דם גם מהעצים ומהאבנים.
- **מדרש רבה:** בני ישראל העשירו, כשהמצרים שילמו להם מחיר גבוה עבור המים.
- **ילקוט שמעוני (שמות פז):** יהודי ומצרי ששתו מכוס, היהודי שתה משקה ואילו המצרי שתה דם.

הכנה לחויית ליל הסדר

השאלות והתשובות מתוך רב המכר - הגדה של פסח - 'כי ישאלך',
קיום מצות סיפור יציאת מצרים בדרך שאלות ותשובות

מכת צפרדע

שאלה א' - מדוע הוכו המצרים במכת צפרדע?

- **מדרש רבה (י, ב):** "אמר לו הקב"ה: אתה אמרת 'לִי יֵאָרֵי', אראה אותך אם הוא שלי או שלך, שמכתו ממני תבוא עליו, ואני גוזר עליו, והוא יעלה צפרדעים כשם שגזרתי על המים".
- **מדרש רבה (י, ד):** "למה הביא עליהם צפרדעים? מפני שהיו משעבדין בישראל ואומרים להן: הביאו לנו שקצים ורמשים, לפיכך הביא עליהן צפרדעים, ובשעה שהיו מוזגין את הכוס היה מתמלא מן הצפרדעים".
- **מדרש תנחומא:** הואיל והיו נוגשי מצרים מעירים את ישראל לעבודה השכם בשחר ומקרקים מאחורי חלוניהם כצפרדעים כדי לעוררם. מכת צפרדע הפחידה אותם בקולות ביום ובלילה.
- **מדרש תנחומא:** הואיל והכריחו את בני ישראל להיות סבלים ולהעמיס את סחורתם. נענשו ב"מידה כנגד מידה" - הצפרדע הגיעה וקלקלה את סחורתם.
- **מדרש ילמדנו:** "אמר הקב"ה: יבואו צפרדעים שגידולם במים ויפרעו ממצרים שביקשו לאבד אומה שעתידה לקבל את התורה שנמשלה למים".
- **רבינו בחיי (שמות ז, כח):** היתה מקרקרת במעיהם, ולא נתנה מנוחה, כנגד המנוחה ששללו מעם ישראל כשהעבידום בפרך.
- **הגר"א:** המצרים נענשו בצפרדעים ששחקו עליהם, על שאמרו לבני ישראל: צאו והביאו לנו שקצים ורמשים לשחק.

1

שאלה ב' - מה היו נזקי מכת צפרדע?

- **מדרש רבה (י, ב):** "וּבְתַנּוּרֶיהָ וּבְמִשְׁאֲרוֹתֶיהָ", כשהיתה המצרית לשת את העיסה ומסקת את התנור באין הצפרדעים ויורדין לתוך העיסה ואוכלין את הבצק ויורדין לתוך התנור ומצננין אותו ונדבקות בפת, שנאמר 'וּבְתַנּוּרֶיהָ וּבְמִשְׁאֲרוֹתֶיהָ'".
- **מדרש רבה (י, ו):** "לא די להם למצריים השחתת הצפרדעים, אלא שהיה קולן של צפרדעים קשה להם ממכתן, שהיו נכנסות בגופן וצועקין בתוכן, שנאמר 'עַל דָּבָר הַצִּפְרָדָּעִים'..."
- **מדרש שכל טוב:** "שהיו באין וצווחין באזניהם כקולנין ובעלי קרנות. 'וּבְחֶדֶר מִשְׁכָּבָהּ וְעַל מִטָּתָהּ', שאינן מניחים אותן לישן ולא תוכל להחבא מפניהם... 'וּבְתַנּוּרֶיהָ וּבְמִשְׁאֲרוֹתֶיהָ'..."
- **אלשיך:** הצפרדעים נכנסו לבתיהם ובהמשך 'וּבְחֶדֶר מִשְׁכָּבָהּ וְעַל מִטָּתָהּ', נכנסו לחדר המשכב ולמיטותיהם, כדי לסרסם.

2

שאלה ג' - אלו ניסים היו במכת צפרדע?

- **מדרש רבה:** המכה התחילה מצפרדע אחת שהגיעה מחוץ למצרים והשריצה ביאור צפרדעים רבות נוספות.
- **מדרש רבה:** החרטומים ניסו להגדיל את שטח מצרים על חשבון המדינות השכנות. במכת צפרדע, לא יצאו הצפרדעים מגבולות מצרים, והוכיחו לשכנותיה של מצרים את שטחה האמיתי.
- **מדרש רבה:** לא ניתן היה לאכול במצרים מאכלים חמים, הצפרדעים קפצו לאש וכיבו אותה.

3

2

הכנה לחויית ליל הסדר

השאלות והתשובות מתוך רב המכר - הגדה של פסח - 'כי ישאלך',
קיום מצות סיפור יציאת מצרים בדרך שאלות ותשובות

מכת כינים

שאלה א' - מדוע הוכו המצרים במכת כינים?

- 1 • **מדרש רבה (י, ז):** "למה הביא עליהם כנים? לפי ששמו ישראל מכבדי חוצות ושוקים, לפיכך נהפך עפרם לכנים וחופרין אמה על אמה ולא היה שם עפר, שנאמר 'כָּל עֶפְרָה הָאֶרֶץ הָיָה כְּנִים'".
- **פסיקתא זוטרתא (שמות ח, יג):** "ולמה לקו בכנים? לפי שמנעו מישראל מרחצאות, והיו הכנים מצירים אותם, ולפיכך גם המצריים לקו בהם".
- **מדרש שכל טוב (שמות ח, יג):** "ולמה לקו במכת כנים? ... לפי שגזרו על ישראל לכבד בתיהם וחצריהם ומבואותיהם ולפתח ולשדד שדותיהן, לפיכך שרצה קרקעיתם כנים, שהיו קשים כחצים בבשרם".

שאלה ב' - ויַעֲשׂוּ כֵן הַחֲרָטְמִים בְּלִטְיָהֶם לְהוֹצִיא אֶת הַכְּנִים וְלֹא יִכְלוּ. מדוע הם לא הוציאו את הכינים?

- 2 • **מדרש שכל טוב (שמות ח, יד):** "וְלֹא יִכְלוּ אֶפִּילוּ בְּאֲחִיזַת עֵינַיִם, וְאֶפִּילוּ גְדוּלָה מְכַשְׁעוּרָה, וְלֹמָה לֹא יִכְלוּ? לְפִי שְׁהָיוּ הַכְּנִים גְּבוּהוֹת עַל הַקְּרָקַע בְּרוּם 2 אַמּוֹת, וְהַחֲרָטוּמִּים הָיוּ עוֹמְדִים עַל הַכְּנִים, וְאִין רַגְלֵיהֶם נֹגְעוֹת בְּקְרָקַע, וְכָל זְמַן שֶׁאֵין רַגְלֵי הַמְּכַשֵּׁף נֹגְעִים בְּקְרָקַע אֵינוֹ מוֹעִיל כְּלוּם".
- **רמב"ן (שמות ח, יד):** היה זה נס מהקב"ה, שלא יכלו החרטומים להוציא את הכינים, שסיכל את עצתם ברצונו, שהכל שלו והכל בידו.
- **חזקוני (שמות ח, יד):** על אף שבדם וצפרדע הצליחו לעשות כמעשה משה ואהרן, אך לא ביטלו את המכה, בכינים לא נתן בהם הקב"ה כח לא לעשות ולא לבטל, כדי שלא יהיו מוחזקים בדבר.

שאלה ג' - מדוע התחזק לב פרעה לאחר מכת כינים?

- 3 • **אבן עזרא (שמות ח, טו):** פרעה הסיק מההתראות של משה לפני שתי המכות הראשונות, שמשה לא ידע על המכה השלישית, שכן אילו ידע, מדוע לא התרה בו לפני המכה.
- **בכור שור (שמות ח, טו):** משום שידע שהמכה לא תשלוט בו, אלא רק בעפר הארץ, ורצפות ההיכלות שלו היו כולן משיש, שמנוקים בכל יום. ולכן לא ביקש פרעה ממשה שירפא את הכינים.
- **צורור המור (שמות ח, טו):** החרטומים דייוק בדבריהם ולא הודו לגמרי, אלא אמרו 'אצבע אלהים', להדגיש שיש בה רק קצת פעולה אלוקית, אך לא בכולה. ולכן 'וַיַּחֲזַק לֵב פְּרָעֹה'.

נאבד בים הפירושים?
כִּי יִשְׁאַלְךָ
ההגדה שתעשה לכם סדר בסדר

<p>כ-100 שאלות ותשובות מהמפרשים מסייע לנוער להיערך לליל הסדר</p>	<p>כ-500 שאלות ועליהן תשובות רבות ממפרשי ההגדה נוסח עדות המזרח</p>	<p>כ-500 שאלות ועליהן תשובות רבות ממפרשי ההגדה נוסח אשכנז</p>
--	--	---

הזמינו והספרים בדרך אליכם
בגוגל: 052-9453811
תורתך שאלתי
במייל: Office@shaalti.co.il

ניתן להשיג: אושר עד, דוכני י. בלוי, גיטלר והחנויות המובחרות

אחת, שאלתי
למרותי נענית ונהנית

הכנה לחויית ליל הסדר

אחת, שאלתי
למחרת נענית ונהנית

השאלות והתשובות מתוך רב המכר - הגדה של פסח - 'כי ישאלך',
קיום מצות סיפור יציאת מצרים בדרך שאלות ותשובות

מכת ערוב

שאלה א' - מדוע הוכו המצרים במכת ערוב?

- 1 **פסיקתא זוטרתי:** "חיות רעות באות ונוטלות תינוק של מצרים מתוך העריסה, וכל כך למה? לפי שהיו אומרים לישראל: לכו וצודו לנו אריות דובים ונמרים, כי על כל מכות ומכות פרעה ועמו כלם מדה כנגד מדה".
מדרש אגדה: "ולמה הביא להם ערוב? לפי שהיו אומרים לישראל לצוד להם מיני חיות דובים ואריות ונמרים. לכך הביא עליהם הקב"ה חיות מעורבות והיה להם ידים מלאים ארס, והיו פותחים את הדלתות".
אברבנאל (שמות ח, טז): פרעה לא רצה לשלח את בני ישראל והחזיק אותם בארצו. הקב"ה שלח בו את החיות הרעות, שהחזיקו בהם כמו שהוא החזיק את בני ישראל.

שאלה ב' - מה היו הניסים במכת ערוב?

- 2 **אבן עזרא (שמות ח, יט):** הערוב ידע להבחין מיהו מבני ישראל ואמור להינצל מהמכה ומיהו מצרי שאמור להיות מוכה. וכך לא פגע ביהודי שהיה בארץ מצרים.
רמב"ן (שמות ח, יט): אם יהודי היה בארץ מצרים, הוא לא ניזוק מבעלי החיים הטורפים.
אברבנאל (שמות ח, טז): טבעם של חיות היער והשרצים לרבוץ באשפות ובמדברות ולברוח מבני אדם. הקב"ה עשה נס שכל בעלי החיים במכת ערוב נכנסו לבתים.
הדר זקנים (שמות ח, טז): לחיות רעות קל ללכת לכל מקום. הקב"ה הבדיל במכה זו וקבע להם תחום, שיישארו בתחומם של המצרים, ושלא יגיעו לשטחם של בני ישראל, בארץ גושן.
מהרי"ל דיסקין (שמות ח, יז): הקב"ה רצה שבעלי החיים ישחיתו ויזיקו, וכדי שיתנהגו באופן הרגיל והנוח ביותר הביא איתם את האדמה שהם רגילים לחיות עליה, הביא את היערות והחורשים, שיחושו שהם במקומם הטבעי.

שאלה ג' - מה היו נזקי מכת ערוב?

- 3 **מדרש שכל טוב (שמות ח, כ):** "מאי השחתה היו עושיין? היו חושפין ומפשגין האילנות ומשחיתין יבול הארץ ונכנסין בבתים ונוטלין התינוקות מעריסותיהן והורגים אותם".
בכור שור (שמות ח, כ): שאכלו והמיתו את בהמותיהם ובני אדם שפגשו בדרכם.
אור החיים (שמות ח, כ): "הערוב ישחית גם כל נמצא, מלבד בני אדם".

שאלה ד' - מדוע מכה זו נקראה בשם ערוב?

- 4 **רש"י (שמות ח, יז):** במכה זו היכו בהם כל סוגי החיות הרעות, שכללו גם נחשים ועקרבים. המכה נקראת בשם זה על שם שבאו בערבוביה והשחיתו בהם.
רשב"ם (שמות ח, יז): מיני זאבים נקראים 'ערוב', על שם שדרכם לטרוף בלילות, כפי שכתוב 'זָאֵב עֲרָבוֹת וְשָׂדֵדִים'. הזאב מכונה 'ערוב' משום שהוא הולך בערב.
בכור שור (שמות ח, יז): משום ששלח להם הקב"ה ערבוביא של כינים ויתושין, ומזיקים קטנים, עם חיות גדולות רעות, כדוגמת אריות, דובים, נמרים וזאבים.